

UNITATS DIDÀCTIQUES INTEGRADES DE LLENGUA CATALANA I LITERATURA I LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA

(Educació Secundària Obligatòria)

Els gèneres literaris

Joana M. Amengual

M. Dolors Juncosa

Mariantònia Manresa

Magdalena Serra C.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General d'Ordenació i Innovació
Direcció General d'Administració Educativa

ÍNDEX

1. PROPOSTA DIDÀCTICA.....	2
1.1. CURS AL QUAL ES DIRIGEIX.....	2
1.2. INTRODUCCIÓ.....	2
1.2.a. <i>Què i per què és important</i>	2
1.2.b. <i>Tema transversal</i>	2
1.3. OBJECTIUS.....	3
1.4. CRITERIS D'AVUACIÓ.....	4
1.5. CONTINGUTS.....	4
1.6. METODOLOGIA.....	5
1.7. TEMPORITZACIÓ D'ACTIVITATS.....	7
2. ANNEXOS.....	10
2.1. ANNEX 1.....	11
2.2. ANNEX 2.....	14
2.3. ANNEX 3.....	17
2.4. ANNEX 4.....	19
2.5. ANNEX 5.....	24
2.6. ANNEX 6.....	26
2.7. ANNEX 7.....	29
2.8. ANNEX 8.....	31
2.9. ANNEX 9.....	33
2.10. ANNEX 10.....	34
2.11. ANNEX 11.....	36
2.12. ANNEX 12.....	39
2.13. ANNEX 13.....	41
2.14. ANNEX 14.....	43
2.15. ANNEX 15.....	46
2.16. ANNEX 16.....	47

1. Proposta didàctica

1.1. Curs al qual es dirigeix

- Segon d' ESO o segon curs del primer cicle.
- S'ha triat aquest nivell per ser coherents amb la seqüenciació del primer i segon nivell de concreció curricular. A primer curs s'haurà vist la diferència bàsica entre els tres gèneres i a segon s'aprofundirà en l'estudi de cada gènere en concret. A segon cicle es treballaran especialment moviments, autors/ores i obres més representatius des del punt de vista històric.

1.2. Introducció

1.2.a. Què i per què és important

La unitat se centra en la distinció i anàlisi dels tres gèneres literaris i alguns subgèneres (conte, rondalla, faula, farsa i tragèdia). L'assimilació d'aquests conceptes els facilitarà l'estudi i la comprensió d'obres literàries, tant pel que fa a la seva futura vida acadèmica com pel que fa a la seva activitat com a lectors. En definitiva, el que es pretén és despertar i/o consolidar l'interès per les manifestacions literàries orals i escrites, i per això és convenient que els textos seleccionats siguin pròxims a l'edat i els gustos de l'alumnat d'aquest curs.

1.2.b. Tema transversal

En aquesta unitat didàctica es treballaran els temes transversals de l'educació per a la igualtat i l'educació per a la salut.

El departament de català aprofitarà la lectura d'un fragment d'una entrevista en què es planteja la problemàtica de la utilització o no del *xador* dins les aules, per debatre on és el límit en l'ús de signes externs d'identificació cultural, religiosa o ideològica.

El departament de castellà, per la seva banda, aprofitarà la lectura d'una faula per introduir el tema de l'autoestima, donat que l'adolescència és una etapa que es caracteritza per la recerca d'una identitat pròpia, que de vegades pot resultar conflictiva i fins i tot pot conduir a una manca d'acceptació d'un mateix i a molts complexos que condicionen les seves actuacions.

1.3. Objectius

Generals	Didàctics
<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprendre discursos orals i escrits i interpretar-los amb una actitud crítica, reconeixent-ne les diferents finalitats i les situacions de comunicació en què es produeixen. 2. Comprendre i produir amb correcció diversos tipus de missatges orals i escrits aplicant-hi tècniques d'anàlisi i de síntesi. 3. Construir i expressar discursos orals i escrits amb coherència, cohesió i correcció, i amb adequació a les finalitats i situacions comunicatives. 4. Llegir amb fluïdesa, comprensió i actitud crítica, i valorar la lectura i l'escriptura com a formes de comunicació que constitueixen fonts d'enriquiment cultural i de plaer personal. 5. Reflexionar sobre els elements formals i els mecanismes de la llengua en els nivells fonològic, ortogràfic, morfològic, morfosintàctic, lexicosemàntic i textual, i valorar les condicions de producció i recepció a fi de desenvolupar la capacitat de regular les pròpies produccions lingüístiques. 6. Accedir amb autonomia creixent a les obres literàries, com a mostres destacades del patrimoni cultural. 7. Reconèixer els principals gèneres i formes de la tradició literària i els principals corrents, autors i obres de les literatures catalana i castellana. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Destriar entre textos literaris i no literaris. 2. Destriar les manifestacions literàries que pertanyen al gènere narratiu, líric o dramàtic. 3. Reconèixer els principals subgèneres de la narrativa i de la dramàtica. 4. Analitzar les característiques bàsiques de textos narratius, lírics i dramàtics. 5. Produir textos orals i escrits de caire narratiu. 6. Transformar creativament textos poètics. 7. Memoritzar i recitar poemes. 8. Produir una escena dramàtica. 9. Conèixer les formes de l'article en català. 10. Conèixer les preposicions en castellà. 11. Analitzar l'estructura i algunes funcions del SN i del SV. 12. Distingir entre el SN Subjecte i el SV Predicat. 13. Adquirir i/o consolidar actituds de respecte per l'ús d'altri de símbols externs d'identificació religiosa, cultural i ideològica que no impliquin discriminacions per raons de sexe, raça, religió, llengua... 14. Esforçar-se per acceptar-se un mateix/a i per superar-se. 15. Dur el material de classe i fer-ne un bon ús.

1.4. Criteris d'avaluació

- Distingir entre textos literaris i no literaris.
- Conèixer les característiques generals dels gèneres literaris.
- Conèixer les característiques més rellevants dels subgèneres narratius i dramàtics.
- Contar i/o recitar oralment textos narratius i lírics.
- Produir per escrit contes amb pautes prefixades.
- Transformar creativament textos poètics.
- Produir per escrit el desenllaç d'un text dramàtic.
- Memoritzar i recitar de manera individual i/o col·lectiva textos poètics.
- Distingir entre el SN subjecte i el SV predicat.
- Analitzar l'estructura i algunes funcions del SN i del SV.
- Conèixer les preposicions en castellà
- Conèixer les formes de l'article en català
- Adquirir i/o consolidar actituds de respecte per l'ús per d'altri de símbols externs d'identificació religiosa, cultural i ideològica que no impliquin discriminacions per raó de sexe, raça, religió, llengua...

1.5. Continguts

Conceptes	Procediments	Actituds
1. El llenguatge literari. 2. La narrativa: a) Definició. b) Principals subgèneres: – El conte, la rondalla i la faula. – La novel·la. – La llegenda. c) Elements que la caracteritzen: – L'autor. – El narrador. – L'estructura. – Els personatges. – El temps. – L'espai. – El punt de vista. – El lector. 3. La lírica:	1. Distinció entre textos literaris i no literaris. 2. Debat sobre els límits d'ús de signes externs d'identificació religiosa, cultural o ideològica. 3. Deducció de la definició de conte i llegenda. 4. Recerca d'un conte o una llegenda, transcripció escrita i exposició oral. 5. Reflexió sobre les característiques dels gèneres literaris. 6. Lectura comprensiva de textos narratius, lírics i dramàtics. 7. Anàlisi de les característiques més rellevants d'una faula, un	1. Adquisició de l'hàbit de llegir i participació en activitats en les quals se'n comuniqui el plaer. 2. Interès per la lectura com a font d'enriquiment cultural, de plaer personal i d'obtenció de competència comunicativa. 3. Valoració positiva dels gèneres literaris com a sistema de classificació de les obres literàries. 4. Valoració de les produccions literàries en llengua catalana i castellana tendint a desenvolupar criteris propis de selecció.

<p>a) Definició.</p> <p>b) Elements que la caracteritzen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El ritme. - La rima. - La mètrica. - El <i>jo poètic</i> i la funció expressiva. <p>4. La dramàtica:</p> <p>a) Definició.</p> <p>b) Principals subgèneres:</p> <ul style="list-style-type: none"> - La comèdia. - La tragèdia. - La farsa. <p>c) Elements que la caracteritzen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - L'espai escènic. - La interpretació. - La direcció. - L'estructura. - El diàleg. - Les acotacions. - El públic. - La sala. <p>5. El Sintagma Nominal:</p> <p>a) Estructura.</p> <p>b) El SN Subjecte.</p> <p>6. El Sintagma Verbal Predicat.</p> <p>7. L'ús de l'article determinat i personal en català.</p> <p>8. Les preposicions en castellà.</p>	<p>conte, una rondalla i una novel·la.</p> <p>8. Col·loqui sobre el tema de l'autoestima a l'adolescència.</p> <p>9. Elaboració de vinyetes a partir d'una falla.</p> <p>10. Exposició oral d'un text sobre el tema tractat a la falla.</p> <p>11. Sistematització de les formes de l'article salat, literari i personal a partir de la lectura d'una rondalla.</p> <p>12. Producció escrita de contes amb unes pautes prefixades.</p> <p>13. Anàlisi de l'estructura i d'algunes funcions del SN.</p> <p>14. Distinció entre el SN Subjecte i el SV Predicat.</p> <p>15. Restitució d'elements de frases amb funcions fixades.</p> <p>16. Reconeixement de les preposicions en un text i elaboració del seu llistat complet.</p> <p>17. Inducció d'algunes característiques de la lírica a partir de textos poètics.</p> <p>18. Creació i transformació creativa de textos poètics.</p> <p>19. Memorització i recitació individual i/o col·lectiva de poemes.</p> <p>20. Anàlisi de les característiques més rellevants de fragments dramàtics.</p> <p>21. Producció escrita del desenllaç d'un text dramàtic ja existent.</p>	<p>5. Interès i gust per transmetre les idees i els sentiments propis mitjançant textos amb intenció estètica i lúdica.</p> <p>6. Sensibilització envers els aspectes lúdics i creatius del llenguatge.</p> <p>7. Valoració positiva de les crítiques raonades i respectuoses dels altres.</p> <p>8. Participació en activitats de caire creatiu que ajudin a formar criteri literari.</p> <p>9. Respecte per l'ús d'altri de símbols externs d'identificació religiosa, cultural i ideològica que no impliquin discriminacions per raons de sexe, raça, religió, llengua...</p> <p>10. Esforç per l'autoacceptació i interès per a la superació personal.</p>
--	---	--

1.6. Metodologia

- a) El treball comença amb la presentació de la unitat a l'alumnat: objectius, continguts, criteris i instruments d'avaluació, tipus d'activitats i temporització. Es tracta d'una etapa de negociació en què definim la relació d'ensenyament-aprenentatge per involucrar l'alumnat en el procés que desenvoluparem. Així coneixeran el que s'espera d'ells i es responsabilitzaran del propi aprenentatge. També potenciam la seva motivació per aprendre.
- b) Després es passarà a la fase de motivació inicial, en la qual es presentaran una sèrie d'activitats que intenten atreure l'interès de l'alumnat per tal de començar millor la tasca.

- c) En tercer lloc passarem a detectar els coneixements previs dels alumnes, feina necessària per al professorat per saber quin és el punt de partida real i actuar a partir dels resultats obtinguts.
- d) Finalment es duran a terme les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació, per a les quals es partirà de situacions de comunicació que s'ajustin al màxim a realitats conegudes per l'alumnat. A més, cal afegir que, a partir de la seva competència comunicativa inicial, s'intentarà ampliar-la treballant les distintes competències amb activitats tant de comprensió-expressió com de producció-reflexió.
- e) S'adjunta al final de la unitat (Annex 16) una proposta de model de graella per avaluar el quadern de classe, l'expressió oral i l'expressió escrita, que pot ser utilitzat al llarg del desenvolupament de les sessions.
- f) Recursos o materials: fotocòpies, enregistraments de programes de televisió, bolígrafs, quadern de l'alumne, retoladors, material textual creat pels alumnes, llibre de text...

1.7. Temporització d'activitats

	Llengua catalana	Llengua castellana
1a sessió	<p>(Motivació i avaluació inicial)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se'ls proposen diferents tipus de textos perquè destriïn entre literaris i no literaris amb les orientacions del professor/a (Annex 1). A partir de la lectura del text 5 es debatran els límits en l'ús de signes externs d'identificació cultural, ideològica o religiosa. • A partir dels coneixements previs de l'alumnat s'intentaran definir els conceptes de conte i de llegenda amb l'ajuda d'exemples pròxims a la seva realitat, i se'n farà un llistat a la pissarra. • Com a feina a casa, hauran de cercar un conte o llegenda, transcriure'l i preparar-ne una exposició oral que hauran de fer a partir de la 4a sessió. 	<ul style="list-style-type: none"> • En primer lloc, el professor/a repartirà als alumnes un esquema amb els conceptes bàsics de cada un dels gèneres literaris (Annex 2) i els comentarà breument. Aquest esquema ha de servir de referència constant durant el desenvolupament de tota la unitat didàctica, tant a català com a castellà. • Després es farà la lectura en veu alta del conte <i>Los sueños del sapo</i> de Javier Villafañe i, amb l'ajuda de l'esquema, els estudiants contestaran les deu primeres qüestions formulades (Annex 3). Alhora s'aprofitarà per introduir el tema transversal de l'autoestima, amb un petit col·loqui en finalitzar la sessió. • Finalment, al mateix Annex 3 consten dues activitats que els alumnes hauran de realitzar a casa. Les hauran de lliurar o exposar a la segona sessió.
2a sessió	<p>(Treball sobre narrativa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • La sessió se centrarà en la lectura i anàlisi de les dues mostres de narrativa curta que apareixen a l'Annex 4: <ul style="list-style-type: none"> – El Text 1 és el conte "Les sabates de 100 llegües" que recull Joan Amades a <i>Les millors rondalles populars catalanes</i> (ed. Selecta). – El Text 2 és una adaptació de la rondalla "Els tres germans beneïts" del tom IV del recull d'en Jordi des Racó. • Per a la sessió següent han d'inventar i redactar un conte breu en què hi apareguin els elements d'una d'aquestes opcions: <ol style="list-style-type: none"> a) ha de sortir un gegant i una princesa. b) ha de passar a una població de les Balears. c) ha de tenir per títol "La gran catàstrofe". d) l'acció ha de transcórrer l'any 2078. 	<ul style="list-style-type: none"> • La sessió s'inicia amb l'exposició oral d'alguns/es alumnes sobre el seu desig de convertir-se en un animal, objecte, ésser de ficció... • Posteriorment, es passa a l'anàlisi de l'estructura del SN, de la distinció entre SN Subjecte i SV Predicat, i de les preposicions, a partir del mateix text de la sessió anterior: <i>Los sueños del sapo</i> (Annex 5). • Per acabar la sessió, se'ls comanarà per escriure a casa un conte, a partir d'unes pautes marcades, i analitzar-ne aspectes morfosintàctics (Annex 5). L'hauran de lliurar a la tercera sessió.

3a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Es demanarà el conte inventat que se'ls va encarregar a la segona sessió. • Correcció col·lectiva de l'anàlisi dels contes i posada en comú. • Es llegiran textos poètics per treballar-ne la comprensió i els conceptes de rima, recompte sil·làbic i alguna figura retòrica (Annex 6). 	<ul style="list-style-type: none"> • Per començar la sessió, el professor/a aprofitarà la lectura obligatòria del trimestre, que en aquest cas serà <i>Manolito Gafotas</i> d'Elvira Lindo, per reforçar els continguts treballats a les sessions anteriors. Els estudiants hauran llegit prèviament l'obra a casa i, en primer lloc, es farà una posada en comú per resoldre els problemes que se'ls hagin pogut plantejar. Després el professor/a repartirà una guia de lectura (Annex 7), que hauran de lliurar al final del trimestre. • A continuació, el professor/a recitarà el poema <i>Nocturno</i> de Rafael Alberti i es proposaran dos tipus d'activitats, unes de lectura i recitació i unes altres d'anàlisi del poema (Annex 8). • Per a la pròxima sessió hauran de dur memoritzat un poema de lliure elecció i recitar-lo davant els companys/es. També hauran de lliurar per escrit el poema d'Alberti transformat (Annex 8).
4a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Alguns/es alumnes contaràn a la classe la seva llegenda o conte amb les característiques d'adequació de la narració oral i amb un temps predeterminat. Es recolliran tots els escrits. • L'alumnat analitzarà les propostes de l'Annex 9 a classe. 	<ul style="list-style-type: none"> • En primer lloc, alguns/es alumnes recitaran el poema comanat a la sessió anterior. • Després el professor/a repartirà un fragment de l'obra <i>No hay ladrón que por bien no venga</i> de Darío Fo, alguns/es alumnes faran una lectura en veu alta remarcant l'entonació del text seguint les pautes marcades pel professor/a, i contestaran una sèrie de qüestions d'anàlisi del text (Annex 10). • Finalment, se'ls comanarà una activitat de creació per fer a casa, que hauran de lliurar a la pròxima sessió (Annex 10, núm. 5).
5a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Alguns alumnes recitaran el seu poema. • Per tal d'aprofundir en la lectura del trimestre i en els conceptes que s'estudien en aquesta unitat, s'hi treballarà col·lectivament o en petit grup, un esquema d'anàlisi que s'haurà d'adaptar a les necessitats del grup (Annex 11). (Si es creu oportú, es pot avaluar la lectura abans). 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Prova específica d'avaluació.</u> <p>Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 13 que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques.
6a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Recitaran el seu poema aquells alumnes que encara no ho han fet. • A continuació s'analitzarà un fragment de la tragèdia <i>Mar i cel</i> (Annex 12). 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Sessió de revisió.</u> <p>Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (vegeu l'Annex 15). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal.</p> <p>En cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creuin oportunes.</p>

7a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Prova específica d'avaluació.</u> <p>Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 14 que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques. 	
8a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Sessió de revisió.</u> <p>Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (vegeu l'Annex 15). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes. 	

2. Annexos

2.1. Annex 1

1. Llegeix aquests textos i destria els que són literaris dels que no ho són. Raona la teva resposta juntament amb els teus companys/ es i el teu professor/a.

Text 1

La caiguda de la fulla

El vent que despulla els arbres
udola i siula pel bosc,
fent gemegar a les fulles
cada volta que les mou.
Les pobretes primparades
miren tremolant de por
l'escampadissa per terra
de ses germanes que han mort.

Text 2

“La pacient Aurora experimenta un procés de defalliment amb la simptomatologia següent: pal·lidesa extrema, pèrdua considerable de pes i inapetència acusada”.

Text 3

“Doncs bé, a la pobra Aurora li passava igual. Quan la lluna feia el ple, la princeseta era la criatura més bonica, rosada i encisadora que us pugueu imaginar; després les seves galtones es tornaven cada vegada més esgrogueïdes i s’anava amagrint, amagrint, fins que restava gairebé invisible dintre el bressol tot el temps de la lluna nova.”

Text 4

Per a Play Station ,venc joc MUNDIALS FUTBOL DE COREA I JAPÓ. Preu negociable. Telefonau al 646767654

Text 5

“Vet aquí que una vegada hi havia un oriolet daurat i ros com un fil d’or que cantava tot el dia de content i no parava de volar i de saltar de branca en branca. I vet aquí que un dia es va trobar un borrallonet de llana i es va dir:

— Aquest borrallonet me’l faré filar pel filador més fi que trobi.

I vinga cercar un bon filador i no va parar fins que el trobà.”

Text 6

M. Josep Jordan: Què en pensa, de la polèmica sobre si les nenes han de dur o no xador a les escoles?

Carmen Alborch: A França han estat 20 anys discutint-ho. És un tema molt complex i la idea de base sempre ha de ser el respecte dels drets humans. Una religió i una cultura no poden mai vulnerar-los, però tot això s’ha de tractar amb molta cura. El que no es pot en cap cas és deixar les nenes sense anar a l’escola.

[Avui, 7 juny 2002)

Text 7

La campanya de donació d’òrgans i teixits, que es posarà en marxa avui amb motiu de la celebració del Dia del Donant, pretén aprofitar al màxim les donacions i augmentar el nombre de donants, que en el 2001 fou de 13’7 per cada milió d’habitants a les Balears.

Text 8

OLGA (*plorant cada cop amb més força i articulant paraules que, al principi, resulten difícils de comprendre*): Jo... no prenc... cafè... Enric... pren cafè... Jo... prenc te...

ANNA: No et comprenc... No sé què vols dir... Tranquil·litza’t...

OLGA: Enric... pren cafè... Jo prenc te... Me n’he anat... No puc més.

ANNA: Però, Olga, què dius?

OLGA: Me n’he anat de ma casa... He abandonat el meu marit... Estic sola... Oh, Anna, Anna...

Text 9**“Coca de trempó”****Ingredients per a la pasta:**

- un tassó petit d'oli
- un tassó petit d'aigua
- una mica de llevat
- la farina que es beu

Ingredients del trempó:

- Tomàtiques
- pebres tendres
- ceba, millor si és blanca
- oli
- sal

Elaboració.

Es mesclen els ingredients i es fa la pasta. Convé deixar-la reposar una mica. Mentrestant, una vegada netejats els ingredients del trempó, els tallarem a trossets i els amanirem. S'estira la pasta damunt la llauna, prèviament untada d'oli i s'hi escampa el trempó. Es fica dins els forn a foc mitjà i en ser cuit, ja us la podeu menjar. Bon profit”.

Text 10**— Com va sorgir la idea de fer Banc de Dades, senyor Joan Gelabert?**

— Va anar així... En J. Melià em va telefonar i em va dir que volia parlar amb mi. En aquells moments ell era assessor del CEP i em va plantejar d'organitzar alguna activitat per recollir inquietuds d'alguns professors de centres de secundària per reforçar l'ús de la llengua catalana fora de l'aula.

— I va començar al Canal 4?

— Noooo. En aquells moments, no existien les televisions locals i TVE era totalment inaccessible. Vàrem comptar amb la complicitat de la direcció i d'un locutor de RNE, una persona molt inquieta, que va ser d'alguna manera l'impulsor i propagador dels inicis del moviment de rock en català, en Miquel Cardell. Gràcies a ell, i amb el vist-i-plau de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern d'aleshores, del Consell de Mallorca, i de l'Ajuntament de Palma va ser possible posar en marxa el projecte. Tres institucions diferents en mans de diferents ideologies, que varen creure en la idea de fer un programa adreçat a joves, amb la llengua catalana com a element conductor, amb referents culturals propis de l'edat dels joves i allà a on es parlava de temes que formaven part del seu interès (música, cinema, esports...). Vàrem trobar la fórmula d'un concurs entre centres. I així va néixer Banc de Dades, la primera edició del qual es va fer el curs 1989/90 a RNE. Més tard es va fer als estudis de Canal 37 i enguany als estudis de Canal 4.

2.2. Annex 2

LOS GÉNEROS LITERARIOS			
	NARRATIVA	LÍRICA	DRAMÁTICA
DEFINICIÓN	Muestra una sucesión de acontecimientos, casi siempre en prosa, que les ocurren a unos personajes en un lugar y tiempo determinados.	Expresa ideas o sentimientos, casi siempre en verso, utilizando un lenguaje que se caracteriza por su musicalidad. Puede ser popular o culta.	En prosa o en verso, unos personajes de ficción exponen y desarrollan sus conflictos ante el espectador.
PRINCIPALES SUBGÉNEROS	<p>- Cuento: relato de extensión breve en el que puede darse un predominio de lo fantástico (inexistente), lo anecdótico (curioso) o lo didáctico (dar una enseñanza). Un tipo específico de cuento es la rondalla, que se transmite oralmente y el autor es desconocido. Otro tipo es la fábula, cuyos personajes son animales y de la que se desprende una enseñanza moral.</p> <p>- Novela: relato extenso que crea un mundo imaginario.</p> <p>- Leyenda: historia que se basa en un hecho real al que se le añaden elementos imaginarios.</p>	(Durante este curso no se trabajarán)	<p>- Comedia: desarrolla conflictos suaves, divertidos, entre personajes que nos dan una apariencia de normalidad.</p> <p>- Tragedia: desarrolla terribles conflictos entre personajes víctimas de grandes pasiones invencibles.</p> <p>- Farsa: pieza cómica con numerosos enredos y situaciones absurdas e inverosímiles.</p>

<p style="text-align: center;">ELEMENTOS QUE LO CARACTERIZAN</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Autor: persona que escribe la obra literaria. - Narrador: figura que se inventa el autor para contar la historia. - Estructura: <ul style="list-style-type: none"> • <u>Planteamiento o situación inicial</u>: informa sobre personajes, espacios, tiempos, y presenta el conflicto. • <u>Nudo o desarrollo</u>: núcleo del relato en el que se desarrollan las principales acciones. • <u>Desenlace o situación final</u>: es el resultado del conflicto planteado. - Personajes: según la función que desempeñan en el relato pueden ser: <ul style="list-style-type: none"> • <u>Protagonista</u>. • <u>Antagonista</u>. • <u>Secundarios</u>. - Tiempo: <ul style="list-style-type: none"> • <u>Externo</u>: época en la que está ambientada la obra. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ritmo: viene marcado por los recursos propios del lenguaje literario (número de sílabas, distribución de acentos, rima, juegos de palabras...). - Rima: coincidencia de sonidos a partir de la última vocal tónica del verso. Puede ser: <ul style="list-style-type: none"> • <u>Asonante</u>: sólo coinciden las vocales. • <u>Consonante</u>: coinciden las vocales y las consonantes. - Métrica: cómputo de sílabas de cada verso. Según su medida los versos son: <ul style="list-style-type: none"> • <u>de arte menor</u>: si miden 8 o menos sílabas. • <u>de arte mayor</u>: si miden más de 8 sílabas. • <u>Sinalefa</u>: unión en una misma sílaba de la vocal final de una palabra y la inicial de la siguiente. 	<ul style="list-style-type: none"> - Espacio escénico: lugar de la representación y la escenografía (iluminación, decorados, vestuario...). - Interpretación: acción de dar vida en escena al papel de un personaje, a partir de las indicaciones de la obra y del director. - Dirección: labor realizada por el director, que es la persona encargada de coordinar y controlar los diferentes aspectos de una puesta en escena. Es el máximo responsable del espectáculo. - Estructura: la clásica se corresponde con la misma que los textos narrativos. - Diálogo: intercambio verbal entre los personajes sobre el escenario. Es el rasgo característico del teatro. - Acotaciones: anotaciones que suelen ir en cursiva o entre paréntesis para distinguirlas del diálogo. Indican detalles concretos sobre decorados, efectos
---	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Interno</u>: orden en el que se presentan los acontecimientos y tiempo que duran. - <u>Espacio</u>: • <u>Externo</u>: la acción se desarrolla en ambientes exteriores. • <u>Interno</u>: la acción se desarrolla en ambientes cerrados. • <u>Real</u>: ambiente que pretende reflejar la realidad. • <u>Imaginario</u>: ambiente que se aleja del mundo real. - <u>Punto de vista</u>: posición desde la cual se explica la historia. Normalmente se usan la 1ª o la 3ª persona. - <u>Lector</u>: la persona que lee la obra. 	<p>En castellano, si la última palabra del verso es aguda se suma una sílaba más, y si es esdrújula se resta una sílaba.</p> <p>En catalán, se cuenta hasta la última sílaba tónica (sin sumar ni restar nada)</p> <p>- <u>El yo poético y la función expresiva.</u></p>	<p>especiales, vestuario...</p> <p>- <u>Público</u>: espectadores que ocupan la sala de un teatro o que presencian un determinado espectáculo.</p> <p>- <u>Sala</u>: lugar destinado al público desde donde contempla el espectáculo.</p>
--	---	---	---

2.3. Annex 3

Una tarde un sapo dijo:

— Esta noche voy a soñar que soy árbol.

Y dando saltos, llegó a la puerta de su cueva. Era feliz; iba a ser árbol esa noche.

Todavía andaba el sol girando en la rueda del molino. Estuvo un largo rato mirando el cielo. Después bajó a la cueva; cerró los ojos, y se quedó dormido.

Esa noche el sapo soñó que era árbol. A la mañana siguiente contó su sueño. Más de cien sapos lo escuchaban.

— Anoche fui árbol —dijo—; un álamo. Estaba cerca de unos paraísos. Tenía nidos. Tenía raíces hondas y muchos brazos como alas; pero no podía volar. Era un tronco delgado y alto que subía. Creía que caminaba, pero era el otoño llevándome las hojas. Creí que lloraba, pero era la lluvia. Siempre estaba en el mismo sitio, subiendo, con las raíces sedientas y profundas. No me gustó ser árbol.

El sapo se fue; llegó a la huerta y se quedó descansando debajo de una hoja de acelga.

Esa tarde el sapo dijo:

— Esta noche voy a soñar que soy río. Al día siguiente contó su sueño. Más de doscientos sapos formaron rueda para oírlo.

— Fui río anoche —dijo—. A ambos lados, lejos, tenía las riberas. No podía escucharme. Iba llevando barcos. Los llevaba y los traía. Eran siempre los mismos pañuelos en el puerto. La misma prisa por partir, la misma prisa por llegar. Descubrí que los barcos llevan a los que se quedan. Descubrí también que el río es agua que está quieta; es la espuma que anda; y que el río está siempre

callado, es un largo silencio que busca las orillas, la tierra para descansar. Su música cabe en las manos de un niño; sube y baja por las espirales de un caracol. Fue una lástima. No vi una sola sirena; siempre vi peces; nada más que peces. No me gustó ser río.

Y el sapo se fue. Volvió a la huerta y descansó entre cuatro palitos que señalaban los límites del perejil.

Esa tarde el sapo dijo:

— Esta noche voy a soñar que soy caballo.

Y al día siguiente contó su sueño. Más de trescientos sapos lo escucharon. Algunos vinieron desde muy lejos para oírlo.

— Fui caballo anoche —dijo—. Un hermoso caballo. Tenía riendas. Iba llevando un hombre que huía. Iba por un camino largo. Crucé un puente, un pantano; toda la pampa bajo el látigo. Oía latir el corazón del hombre que me castigaba. Bebí en un arroyo. Vi mis ojos de caballo en el agua. Me ataron a un poste. Después vi una estrella grande en el cielo; después el sol; después un pájaro se posó sobre mi lomo. No me gustó ser caballo.

Otra noche soñó que era viento. Y al día siguiente, dijo:

— No me gustó ser viento.

Soñó que era luciérnaga, y dijo al día siguiente:

— No me gustó ser luciérnaga.

Después soñó que era nube, y dijo:

— No me gustó ser nube.

Una mañana los sapos lo vieron muy feliz a la orilla del agua.

— ¿Por qué estás tan contento?- le preguntaron.

Y el sapo respondió:

— Anoche tuve un sueño maravilloso.

Soñé que era sapo.

[Javier Villafaña: *Los sueños del sapo*]

Actividades:

1. Observa la definición de **cuento** que tienes en el esquema y explica si el relato de Javier Villafañe *Los sueños del sapo* pertenece o no a este género.
2. Resume el contenido del texto en cinco líneas.
3. ¿Qué enseñanza pretende transmitirnos el autor? ¿A qué tipo específico de cuento pertenece?
4. Subraya las frases en las que interviene el narrador ¿qué persona verbal utiliza?
5. Señala la estructura del texto. Ten en cuenta que falta una de las partes ¿cuál es? Justifica tus respuestas.
6. Clasifica los personajes en protagonista y secundarios.
7. ¿Hay alguna referencia al tiempo externo? Si tu respuesta es negativa explica por qué crees que el autor ha prescindido de él.
8. Encuadra las expresiones que indican el tiempo en que se va desarrollando la acción. ¿En cuántos días -y partes del día- se desarrolla el relato? ¿En qué tiempos están conjugados los verbos?
9. El espacio ¿es externo o interno? ¿real o imaginario? Justifícalo.
10. ¿Qué elementos fantásticos aparecen?
11. Para la próxima sesión:
 - Dibuja siete viñetas en las que se representen sucesivamente los sueños del sapo. En cada una de las viñetas debes incluir dos frases, una que refleje el paso del tiempo y la otra los sentimientos del sapo.
 - Prepara una exposición oral de un minuto en la que expliques en qué te gustaría convertirte y por qué.

2.4. Annex 4

Text 1

LES SABATES DE CENT LLEGÜES

Hi havia un marit i una muller que tenien tres fills i eren tan pobres que no els podien mantenir. Per treure-se'ls del davant pensaren de portar-los al bosc i deixar-los abandonats. El més petit ho va sentir, i abans que els seus pares se'ls emportessin cap al bosc va anar a recollir una butxacada de pedretes i deixant un rastre. Quan se'ls va fer de nit, ell i els seus germanets van poder tornar a casa seguint el rastre de les pedretes. L'endemà altra vegada els seus pares van tractar de tornar-los a llançar i altra vegada el més petit ho va sentir i féu com el primer dia. El tercer dia, que també els portaren al bosc, el minyonet no tingué temps d'anar a collir pedretes i deixà un rastre de molletes de pa d'un rosegó que a casa seva li havien donat, però els ocellets es van menjar el pa i quan tractaren de tornar a casa no trobaren el camí.

Quan se'ls va fer de nit, van veure allà molt lluny un llumet, se n'hi van anar i van veure una casa, hi truquen i demanen posada. Els va sortir una dona que els digué que el seu marit era un gegant i que si en venir els trobava a casa seva se'ls menjaria. Els nois, però, com que no sabien on anar ni què fer, li van demanar de totes passades que els donés acolliment. La dona els va recollir i els va amagar dintre d'un armari. De seguida va arribar el gegant i abans d'entrar a la porta ja es posà a dir:

— Quina ferum de carn cristiana que sento!

— La seva dona li va dir que era una vedella que li rostia, però el gegant compregué que l'enganyava i no va dir res, però es féu el propòsit de menjar-se la carn que feia aquella ferum quan tothom dormiria. Els tres nois, així que el gegant va ésser a dormir, es van llevar, van anar als llits on dormien tres nenes, filles del gegant, els van prendre les corones i van tancar les nenes dintre de l'armari on havien estat ells, i van fugir per una finestra. A mitjanit el gegant es va llevar, se s'anà a l'armari, agafà les seves filles pensant-se que eren els tres hostes i d'una queixalada se les va menjar.

L'endemà al matí, quan el gegant es llevà va anar a veure les seves filles i no les va trobar, se'n va anar a l'armari on hi havia tancats els noiets i va trobar-hi els vestits de les seves filles, i aleshores compregué el que havia passat. Es posà unes sabates que a cada gambada feien cent llegües i anà a perseguir els tres nois. Els nois tota la nit havien corregut i s'havien amagat en una cova; sentí que tenia son i es va adormir allí a la vora. Els noiets aleshores van sortir, li van treure les sabates, se les van posar i en un no res van ésser a casa seva. Els seus pares van vendre les corones de les filles del gegant i les sabates de cent llegües, que en van treure un gran tresor, i sempre més van ésser rics i visqueren molt feliços.

I tot això
és tan veritat
com si no
hagués passat

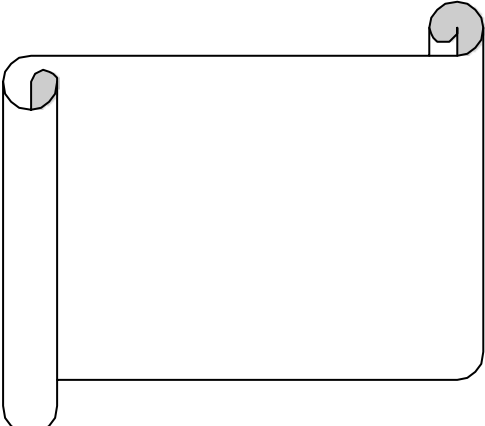
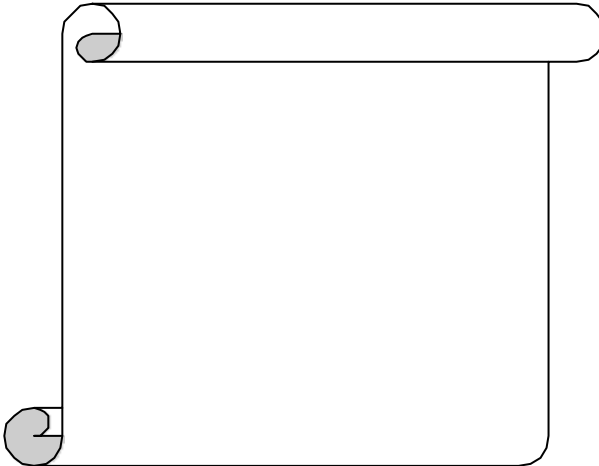
[Joan Amades: *Les millors rondalles populars catalanes*]

Activitats:

1. Qui és l'autor? En coneixem la identitat? Relaciona la resposta amb la narrativa de tradició oral.
2. Omple l'esquema següent:

3. Personatges que hi apareixen. Destria els principals dels secundaris. Sabem com són o només el que fan?
4. Sabem el temps exacte en què transcorre l'acció?
5. A quin espai transcorre? Què predominen, els espais interns o externs?
6. Completa el quadre següent:

elements reals	elements fantàstics
	

7. Assenyala la fórmula d'inici del conte. En coneixes d'altres?
8. Assenyala la fórmula de comiat del conte. En coneixes d'altres?
9. T'ha resultat familiar la història? La coneixes amb el mateix títol i la mateixa trama?

Text 2

Tres germans beneits

Això eren tres germans, tan curts de tei que fins i tot no tenien tranc de dir cap paraula.

Sa mare, tota apurada, els arribà a dir:

— Anau-vos-ne a trescar món, meam si aprendreu qualque coseta!

Es major toca soletes, i darrera ell es segon, i darrera es segon es darrer.

Prenen un camí; i un darrera s'altre, de d'allà, daixo-daixo.

Es major troba un parei d'homos que se'n venien conversa tirada.

Ell adreça s'oreiam, i sentí que deien *nosotros*.

I segueix camina caminaràs, dient sens parar: *nosotros, nosotros, nosotros*.

Aquells homos, continuant sa seva via conversa qui conversa, topen es germà segon, que els escoltava ben arreu, i en sentí un qui deia: *por el dinero*.

I l'homo ja fonc partit de d'allà, dient, sense fer cap returada: *p'el dinero, p'el dinero, p'el dinero*.

Aquells homos encara no hagueren acabada sa conversa com toparen es germà darrer, qui també escoltava amb tot quant d'oreiam tenia, que no era poc, i sentí que un d'ells digué: *esa es la razón*

I l'homo cap envant, i no se donava raó a ses barres dient: *esa es la razón, esa es la razón, esa es la razón*.

Camina caminaràs, es major troba un homo mort a's mig d'es camí, dins una bassa de sang que havia colada.

I ja és partit a enrevoltar-lo, mirant-lo-se fit a fit. Arriba es germà segon, i comença a fer lo mateix. Arriba es darrer, i pren sa fua darrera ets altres dos, enrevolta qui enrevolta.

Aquells homos que havien trobat, havien vist aquest mort i se n'anaren a donar part.

La justícia hi compareix, i me troben es tres beneits enrevolta qui enrevolta es cadàver, sense llevar-li la vista de damunt.

Tot d'una los demanen:

— Qui ha feta aquesta mort?

— *Nosotros*, diu es major, que no sabia dir altra cosa.

— I per què l'heu feta?

— *P'el dinero*, diu es segon, que era lo únic que sabia emberbollar.

— Aquí la Justícia digué:

— Idò vos hem de matar a voltros.

— *Esa es la razón*, respon es darrer, tot generós.

La justícia no en va tair pus: els agafen, else posen en capella, i dins tres dies, cap a la forca per penjar-los.

Ja else tenien es dogal p'es coll, i heu de creure i pensar que entre tanta de gernació com hi havia, s'hi trobava es qui havia feta aquella mort.

— Com es vernedíssim! Esclama ell, que tan mateix és gros que aquests tres homos hagen dit que mataren aquell i per això els hagen de matar a ells, i jo qui som es qui el vaig matar, no ho haja de dir i haja de sortir-ne franc!

Tant li entrà allò an aqueix, que se presenta an es jutge, i li diu:

— Senyor jutge, poreu amollar aquests tres homos, que són innocents: som jo que vaig fer aquella mort.

Es jutge romangué tot confús.

— Veiam què serà això? Digué. Veiam si tothom voldrà haver feta aquesta mort!

Pensa qui pensa què havia de fer, a la fi diu:

— No res, per aquesta vegada vos amollarem a tots quatre, perque ara és impossible aclarir es fet; però es primer que tornem trobar en cap bel·landina, no se n'escaparà.

Tots quatre se n'anaren i no en varen treure cap pus, de peu d'es solc.

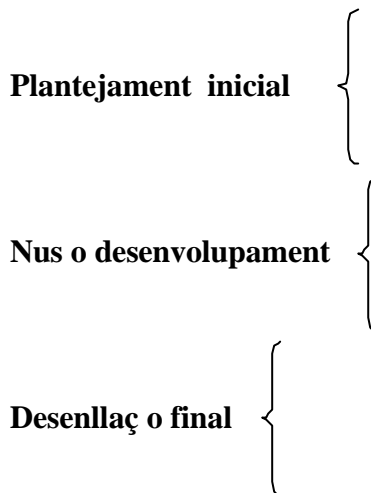
Hi anaven ben alerta, a posar-se a tir.

[Jordi d'es Racó. *Rondaies mallorquines*, tom IV. Adaptació]

Activitats:

1. En Jordi des Racó és un pseudònim que amaga la identitat de qualcú. De qui? És l'autor de la rondalla?
2. Com es mostra en aquesta rondalla el fenomen de la triplicació?
3. Omple l'esquema següent:

ESTRUCTURA DEL CONTE

4. Personatges que hi apareixen. Destria els principals dels secundaris.
5. Si haguessis de classificar aquesta rondalla, com ho faries?
 - rondalla meravellosa
 - rondalla burlesca
 - rondalla d'enginy
 - rondalla religiosa
6. Per què creus que algunes frases surten en cursiva?
7. A quin espai transcorre l'acció? I en quin temps?
8. Per què creus que la rondalla utilitza l'article salat? Completa el quadre següent:

	Masculí singular		Femení singular		Masculí plural		Femení plural	
	davant		davant		davant		davant	
	vocal	cons.	vocal	cons.	vocal	cons.	vocal	cons.
Article literari								
Article salat								
Article personal								

2.5. Annex 5

(Para todas las actividades se utilizará el mismo texto que en la sesión anterior, es decir, *Los sueños del sapo* de Javier Villafañe.)

1. Escribe en tu cuaderno las preposiciones del texto y a continuación escribe las que no aparecen.

2. El Sintagma Nominal (SN) puede presentar las siguientes estructuras:

a) Núcleo:

QUIERO	PATATAS
	N
	SN

b) Determinante + núcleo:

QUIERO	ALGUNAS	PATATAS
	Det.	N
	SN	

c) Det.+núcleo+ adjetivo (CN):

QUIERO	ALGUNAS	PATATAS	SALADAS
	Det.	N	CN
	SN		

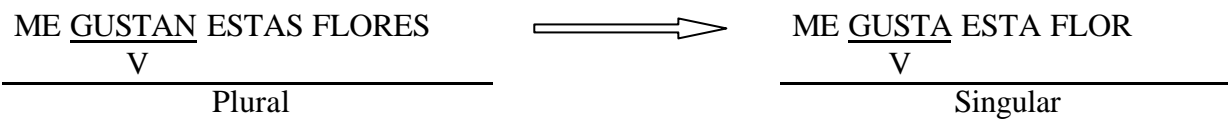
d) Det.+núcleo+CN (con preposición)

QUIERO	ALGUNAS	PATATAS	DEL	HUERTO
	Det.	N	Prep	N
	SN		CN	
	SN			

- A partir de los ejemplos anteriores, selecciona dos ejemplos entre las siguientes frases del texto de cada una de las estructuras del SN y analízalas:

- Anoche tuve un sueño maravilloso.
- No me gustó ser caballo.
- ... lejos, tenía las riberas.
- ... que señalaban los límites del perejil.
- Anoche fui árbol.
- Era un tronco delgado.
- Los barcos llevan a los que se quedan.
- Los sueños del sapo.

3. Una de las funciones más importantes del SN es la de SUJETO. Fíjate en cómo se reconoce un sujeto:

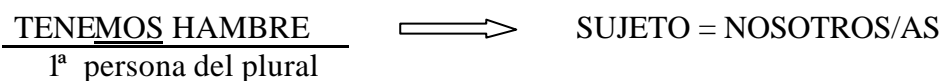

¿Qué ha cambiado de número junto con el verbo? El SN *estas flores* = SUJETO.

- Usando el mismo procedimiento, identifica los SN SUJETO de las siguientes oraciones del texto o sus transformaciones:

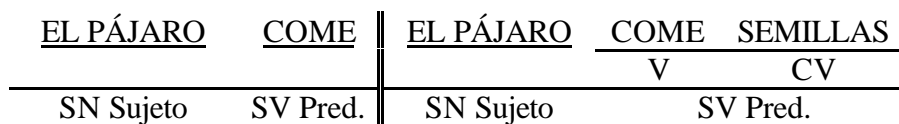
- Esa noche el sapo soñó.
- El sapo se fue.
- Doscientos sapos formaron rueda.
- Su música cabe en las manos de un niño.
- No me gustó el río.

4. A veces el SN SUJETO no aparece expresado en la oración y lo debemos deducir por la conjugación del verbo. En este caso tenemos un SUJETO ELÍPTICO:

- Localiza cuatro ejemplos en el texto y analízalos según el modelo anterior.

5. El SV PREDICADO tiene como núcleo un verbo, que puede ir acompañado o no de complementos:

- Identifica los SV PREDICADO de las oraciones de la actividad nº 3 y subraya el núcleo y sus complementos.

6. Para la próxima sesión escribe un cuento breve siguiendo estas pautas:

- Estructura: planteamiento, nudo y desenlace.
- Narrador en tercera persona.
- Personajes: un protagonista, un antagonista y varios secundarios.
- Tiempo: externo (Edad Media) y interno (tres días).
- Espacio externo e imaginario.

7. Una vez escrito el cuento:

- a) Extrae SNs que presenten cada una de las estructuras trabajadas en clase, y analízalas.
- b) Selecciona tres oraciones y señala su SN SUJETO y su SV PREDICADO (una debe tener sujeto elíptico).
- c) Subraya las preposiciones.

2.6. Annex 6

Text 1

La font ens avisa
vora del barranc;
La taula i el banc
són pedra massissa.

[Joan Alcover: *Cap al tard*]

1. Compta les síl·labes: vers 1 _____, vers 2 _____, vers 3 _____, vers 4 _____

2. Aquests versos, pel nombre de síl·labes, són:

monosíl·labs

heptasíl·labs

bisíl·labs

octosíl·labs

trisíl·labs

enecasíl·labs

tetrasíl·labs

decasíl·labs

pentasíl·labs

endecasíl·labs

hexasíl·labs

alexandrins

3. Són versos d'art major o menor? Per què?

4. Indica la sinalefa que es fa al tercer vers.

5. Té rima consonant o assonant? Per què? Escriu-ne l'esquema mètric.

6. Analitza els dos darrers versos:

SN→ _____

SV→ _____

Text 2

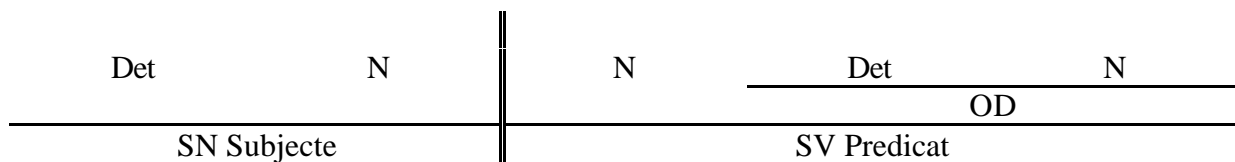
Mon cor estima un arbre! més vell que l'olivera,
 més poderós que el roure, més verd que el taronger,
 conserva de ses fulles l'eterna primavera,
 i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
 com un gegant guerrer

[Miquel Costa i Llobera: *Poesies*]

1. Abans de fer el recompte sil·làbic, has de tenir en compte que cada vers té una cesura que el divideix en dues parts que es diuen hemistiquis. Assenyala sobre el poema amb // el lloc de la cesura. Recorda que els dos hemistiquis es compten com si fossin un vers independent. Tenint en compte això, compta les síl·labes de cada vers:

Vers 1 _____ vers 2 _____ vers 3 _____ vers 4 _____ vers 5 _____ vers 6 _____

2. Tenint en compte la pregunta dos del text 1, els quatre primers versos són _____ i el cinquè és _____.
3. Són versos d'art major o d'art menor?
4. Té rima consonant o assonant? Escriu-ne l'esquema mètric: _____.
5. Analitza el vers: “ *Mon cor estima un arbre*”

Text 3

Quina nit més clara, amor!
 Podem fer pesca d'estrelles
 que ens deixaran a les mans
 lluïssor d'escates verdes.
 Quina nit més bella, amor!
 Amb perfum de lluna tendra,
 navegarem pel perfum
 que tindrà regust de menta.

[Rosa Leveroni]

1. Quin és el vers que es repeteix? Per què penses que ho ha fet, l'autora?
2. Es tracta d'un fragment d'unescrit per..... que està format per dues.....de..... versos, cada un dels quals té síl·labes, per tant, són versos, d'art..... Tenen rima..... els versosi....., i els versos.....i....., i presenten l'esquema mètric següent:.....
3. Al poema es fa referència a quatre sentits. Cerca'n les imatges i transcriu-les al requadre:

TACTE
VISTA
OLFACTE
GUST

4. Analitza l'enunciat següent: "Les estrelles deixaran a les mans lluïssor d'escates verdes"

SN Subjecte	{	Det
		N
SV	{	Nucli
		S Prep (CC)
		OD

5. Subratlla els substantius que apareixen al poema.
6. Tria un dels fragments dels poemes que hem vist i aprèn-lo de memòria per recitar-lo cuidant la dicció i l'entonació adequada.

2.7. Annex 7

GUÍA de LECTURA de *MANOLITO GAFOTAS*

1. Justifica por qué la obra pertenece al género narrativo. ¿A qué subgénero?
2. Copia algunas frases en las que interviene el narrador.
3. Completa el siguiente cuadro referido a la **estructura**:

ESTRUCTURA	PÁGINA y/o CAPÍTULO	RESUMEN
Planteamiento		
Nudo		
Desenlace		

4. Completa el siguiente cuadro referido a los **personajes** de la obra:

PERSONAJES	CLASIFICACIÓN POR SU FUNCIÓN	RASGOS FÍSICOS	RASGOS PSICOLÓGICOS
Manolito			
Su hermano <i>el imbecil</i>			
Su madre			

5. Contesta las siguientes preguntas referidas al **tiempo** de la obra:

- a) ¿En qué tiempo externo está ambientada la obra? Copia alguna referencia para justificarlo.
- b) ¿En cuánto tiempo transcurren los hechos relatados?
- c) ¿En qué tiempo están conjugados los verbos?

6. Contesta las siguientes preguntas referidas a los **espacios**:

- a) ¿Son reales o imaginarios?
- b) ¿Predominan los interiores o los exteriores? Pon un ejemplo de cada uno.

7. Trabajo en grupos de tres: buscad información sobre Elvira Lindo y citad otras obras de esta autora.

8. ¿Te ha gustado *Manolito Gafotas*? Explica por qué.

2.8. Annex 8

Texto 1

¿Qué es poesía? dices mientras clavas
en mi pupila tu pupila
azul.
¿Qué es poesía?
¿Y tú me lo preguntas?
Poesía... eres tú.

[G.A. Bécquer: *Rimas*]

Actividades (para desarrollar de forma oral y de manera colectiva):

1. ¿Cómo define Bécquer la poesía?
2. Y tú ¿cómo definirías la poesía?
3. ¿Qué función del lenguaje predomina en este género?
4. Recuerda ¿es lo mismo *autor* que *narrador*?
5. ¿Crees que en poesía se produce una distinción semejante? Justifícalo.
6. ¿Qué persona gramatical se utiliza en el poema? (Aquí el professor/a introduirà el concepte de *jo poètic*).

Texto 2

NOCTURNO

Toma y toma la llave de Roma,	que toma una espada,
porque en Roma hay una calle,	que corre en la noche,
en la calle hay una casa,	matando al que pasa,
en la casa hay una alcoba,	que vuelve a su calle,
en la alcoba hay una cama,	que vuelve a su casa,
en la cama hay una dama,	que vuelve a su alcoba,
una dama enamorada,	que se entra en su cama,
que toma la llave,	que esconde la espada,
que deja la cama,	quedándose Roma
que deja la alcoba,	sin gente que pasa,
que deja la casa,	sin muerte y sin noche
que sale a la calle,	sin llave y sin dama.

[Rafael Alberti]

Actividades (para la **lectura** del poema):

1. El profesor/a leerá en voz alta el texto marcando los distintos ritmos según el contenido del poema.
2. Posteriormente cada alumno/a memorizará en casa un verso del poema y en la siguiente sesión se hará una recitación colectiva, siguiendo el mismo ritmo marcado por el profesor/a.

Actividades (para el **análisis** del poema):

1. Analiza la métrica del poema y di cómo se denominan los versos que aparecen. Clasifícalos según sean de arte mayor o de arte menor. Después justifica por qué el número de sílabas de los versos va reduciéndose a medida que avanza el texto.
2. Analiza la rima ¿es asonante o consonante? Justifícalo.
3. ¿En cuántas partes dividirías el poema? Justifícalo.
4. A partir de los versos *en la cama hay una dama* o *que toma la espada*, invéntate un caligrama.
5. Para la próxima sesión transforma el poema de Rafael Alberti cambiando la última palabra de cada verso. Debe continuar teniendo rima y significado.

2.10. Annex 10

- Lee atentamente el siguiente texto:

[...]

No ha tenido tiempo de pronunciar las últimas palabras, cuando el teléfono vuelve a sonar. Los dos se miran, aún más asustados.

Hombre (*Casi hipnotizado por el sonido, agarra el auricular, se lo lleva lentamente al oído y con voz poco natural.*) ¿Diga?

Aparece, como antes, la figura de la mujer del ladrón, y al mismo tiempo se oye su voz, bastante irritada.

Mujer del ladrón Por fin... llevo una hora llamando. ¿Se puede saber por qué antes me has colgado?

Hombre Perdona, ¿con quién hablo?

La amante acerca el oído al auricular para poder escuchar.

Mujer del ladrón ¡Qué bien, ahora ya ni reconoces la voz de tu mujer!

Mujer (*Casi se desmaya.*) ¡Tu mujer! Ya lo decía yo... ¡Oh, Dios mío!

Mujer del ladrón ¿Quién está contigo? Sinvergüenza... he oído una voz de mujer... ¿quién es?

Hombre (*A su amante.*) Tranquila, debe de ser un error, jamás he oído esa voz...

Mujer del ladrón ¡Pues yo sí que la he oído! Es inútil que disimules... Asesino, canalla, por fin te he descubierto... ahora entiendo por qué no querías que fuera a esa casa. Pero tendrás que volver a la tuya... y entonces...

Mientras, el ladrón se ha asomado desde su escondite para escuchar mejor el diálogo. Al oír la voz de su mujer clamar de esa manera, no puede dejar de preocuparse seriamente.

[...]

[Darío Fo: *No hay ladrón que por bien no venga*]

Actividades:

1. ¿A cuál de los tres géneros literarios pertenece el fragmento de Darío Fo? ¿Y en qué subgénero lo clasificarías? Justifícalo.
2. Subraya las acotaciones y explica qué tipo de información proporcionan.
3. El lenguaje de los diálogos pertenece al registro coloquial. ¿Por qué el autor utiliza este tipo de registro? Busca ejemplos que lo justifiquen de acuerdo con el siguiente cuadro:

Características del registro coloquial	Ejemplos
Oraciones interrogativas	
Oraciones inacabadas	
Oraciones exclamativas	
Insultos o palabras malsonantes	

4. Distingue el SN SUJETO y el SV PREDICADO de las siguientes oraciones del texto, y analiza la estructura de los SNs:
 - Aparece la figura de la mujer.
 - La amante acerca el oído.
 - Se oye su voz irritada.
 - No reconoces la voz de tu mujer.
5. En el fragmento reproducido nos encontramos en el nudo de la historia, invéntate una situación inicial en forma de narración que pueda haber originado el enredo que se presenta, y un desenlace en forma dramática (con diálogos y acotaciones). Debes entregarlo en la próxima sesión.

2.11. Annex 11

Esquema d'anàlisi de l'obra: _____

Escrita per: _____

Editorial: _____

1. Resumeix l'**ARGUMENT** de l'obra:

2. Quin és el **TEMA PRINCIPAL**?

En surten d'altres de **SECUNDARIS**?

Especifica'ls.

3. Per què creus que l'autor hi ha posat aquest **TÍTOL**?. Raona-ho:

4. **ESTRUCTURA** de l'obra. Completa el següent esquema:

Plantejament inicial	
Nus o desenvolupament	
Desenllaç o final	

5. Quins són els **PERSONATGES PRINCIPALS? ELS SECUNDARIS ?**

	Trets físics	Trets psicològics	Què en destacades?
Personatges principals			
Personatges secundaris			

6. **TÈCNICA NARRATIVA.** En quina persona gramatical està escrit el llibre? En primera, segona o tercera? Per què?

7. TEMPS I ESPAI.

- Sabem quan transcorre l'acció? transcorre en època passada, actual o futura?
- On transcorre l'acció?
- És un espai real o imaginari?

8. TIPOLOGIA. Podem classificar l'obra com:

Novel·la amorosa Novel·la d'aventures D'altres

Novel·la policíaca Novel·la juvenil

Novel·la de ciència-ficció Novel·la històrica

- La podem classificar com.....perquè.....
- Creus que l'autor/a pretén moralitzar?

9. Escriu tres ANÈCDOTES de la història que t'hagin cridat l'atenció:**10. Què saps de l'AUTOR/A?****11. VALORACIÓ-COMENTARI PERSONAL.** T'ha agradat l'obra? La recomanaries?

Per què?

2.12. Annex 12

1. Llegeix el text següent i llavors respon les preguntes.

ESCENA XII

BLANCA, SAÏ D, CARLES, després FERRAN, JOANOT, GUILLEM, ROC, soldats i mariners. Saï d ha agafat la corda, i es troba de part de fora, Carles ha baixat un graó i s'atura

CARLES: On és el vil?

BLANCA (*a Saï d*): Ja tornen! Ah! De pressa!

CARLES: Morirà!

(Surt la lluna, que il·lumina de ple a Saï d, qui ha baixat fins a genolls)

BLANCA: El pare!

CARLES: Ah! Fuig!

(Carles baixa altre graó i dispara sobre Saï d al moment en què Blanca, coneixent la intenció de son pare, d'un salt se posa al davant de Saï d, per resguardar-lo amb son cos, rebent la bala i vacil·lant la ferida.)

Jo et mato!

BLANCA: Ah!

SAÏ D (ha tornat a pujar i la rep en sos braços, privant-la de caure a terra, no deixant-la ja fins que abraçats desapareixen):

L'heu ferida a ella!

BLANCA: Pare!

CARLES: Filla!

FERRAN (apareixent dalt de l'escala, seguit de Joanot, Guillem, Roc, mariners i soldats):

Què heu fet!...

SAÏ D (amb desesperació):

L'abandoneu? La prenc! És meva!

Morim plegats, ma esposa! Abraça'm!

CARLES: (arribant al mig de l'escena seguit de tothom):

Filla!

SAÏ D: Al mar!

BLANCA: Al cel!

(Se llencen al mar abraçats. Carles ha caigut al mig de l'escena de genolls.)

CARLES: Oh Déu!

FERRAN *(corrent per la finestra)*:

A fons!

(tornant al mig de l'escena)

Ni rastre!

TELÓ RÀPID

[Àngel Guimerà: *Mar i Cel*]

Activitats:

- a) Marca les acotacions escèniques.
 - Què aporta l'acotació inicial de l'escena?
 - Quines acotacions indiquen gest?
 - Quines indiquen moviments escènics?
 - Quines marquen la incorporació d'algun element escènic?
- b) Quins personatges hi intervenen?
- c) On representa que transcorre l'acció?
- d) Qui és l'autor? A quina època va viure?

2.13. Annex 13

Prueba específica de evaluación

Texto 1

“Todo irá bien mientras sigas mintiendo por mí”. Le dijo el protagonista de la película en blanco y negro a la mujer a la que besa y acaricia. E insiste, entre beso y beso: “¿Acaso no has confiado siempre en mí desde que nos casamos y no te he fallado nunca?”. “Sí”, le contesta ella, “por eso te amo. Has hecho por mí...”. Entonces el espectador deja de remover el azúcar en la taza de café, mira a su esposa y, de repente, le pregunta: “¿Tú harías lo mismo por mí? ¿Serías capaz de mentir para protegerme de un crimen?”.

La continuación del relato puede tomar cuatro caminos. Primero: la mujer duda, no dice nada y sigue mirando la película. Segundo: la mujer dice que sí, que por amor sería capaz de eso y de mucho más, y sigue mirando la película. Tercero: la mujer le dice que no, que una cosa es estar casada con un tonto y otra muy distinta estarlo con un asesino, y sigue mirando la película. La cuarta es la que tiene más posibilidades. Ella le pregunta a su vez: “¿Y tú?” ¿Qué harías si te dijera que esta mañana he matado a tu amante?.

[J. Navarro Pérez: *Esbozo para un relato*]

1. ¿Quién es el autor del texto?
2. Subraya las frases en las que aparece el narrador. ¿En qué persona gramatical cuenta la historia?
3. El texto está incompleto ¿a qué parte de la estructura pertenece?
4. ¿Qué función desempeñan en la historia los personajes que aparecen? ¿Qué relación mantienen entre sí?
5. ¿Hay alguna referencia al tiempo externo de la obra? ¿Cuál es? ¿En qué época situarías la acción?
6. ¿Cuál es el tiempo interno del primer párrafo?
7. Clasifica el espacio en real o imaginario, externo o interno. Justifícalo.
8. Elige una de las cuatro opciones que propone el autor y continúa el relato.
9. Distingue el SN (SUJ) y el SV (PRED) de las siguientes oraciones y analiza la estructura de los SNs:
 - a) Le dijo el protagonista de la película.
 - b) La continuación del relato toma cuatro caminos.

Texto 2

XXIII

Por una mirada un mundo,
por una sonrisa un cielo
por un beso, yo no sé
qué te diera por un beso.

[G.A. Bécquer: *Rimas*]

1. Analiza el número de sílabas de cada verso ¿qué nombre reciben los versos que tienen esta medida? ¿Son de arte mayor o de arte menor?
2. Analiza la rima. Justifica si es consonante o asonante.
3. ¿Qué función del lenguaje predomina? Justifícalo.
4. Además del número de sílabas de los versos y de la rima ¿qué otros elementos marcan el ritmo de este poema?
5. Define qué es la lírica a partir del texto.
6. ¿Qué componente de la oración no aparece en los dos primeros versos?

2.14. Annex 14

Prova específica d'avaluació

1. Llegeix el text següent i llavors respon les preguntes:

CANÇÓ DEL COR DEL CAVALLER

El cor del cavaller
era una fortalesa
amb merlets de paper
i un aire de tendresa.

La portalada gran,
una gentil donzella
la guardava, vetllant,
com una sentinella.

El cor del cavaller
feia una olor de prada
que sortia al carrer
pels ulls de l'estimada.

Però un ponent cruel,
fill d'una terra morta,
va raptar la fidel
fadrina de la porta.

Al cor del trist amant,
vell des d'aquella albada,
ja s'anava esbravant
la verda olor de prada

merlet: cadascun dels petits pilars d'obra i de secció quadrangular que per a defensa es construí a al cim de les antigues fortaleses, deixant entre l'un i l'altre un espai per poder tirar contra l'enemic.

[Miquel Desclot: *Cançons de la lluna al barret*]

- Quantes síl·labes tenen els versos? Quin nom reben?
- De quin tipus és la rima? Quin és l'esquema mètric?
- Quin diries que és el tema del poema?
- Analitza sintàcticament els versos següents: "El cor del cavaller feia una olor de prada".

2. Llegeix el text següent i llavors respon les preguntes:

El festí dels morts

“Un dia, travessant un cementiri, un home va ensopegar amb el cap d’un mort. Furiós, va donar una puntada de peu a la calavera, després li va dir rient:

— Mort, t’he maltractat. Si no ets rancuniós, vine a sopar amb mi aquest vespre, a les vuit.

La calavera no va contestar res i l’home va tornar a casa. Al vespre, quan va sonar la primera campanada de les vuit, anava a seure a taula quan va sentir que trucaven a la porta. Va anar a obrir: davant seu hi havia un esquelet embolicat amb un llençol.

— Vinc a sopar amb tu, va dir l’esquelet. Ja veus que tinc bona memòria...

— Mort, instal·la’t, vaig a buscar una ampolla de vi bo, va contestar l’home.

Es van asseure l’un davant l’altre i l’home va tenir molta cura que al seu convidat no li faltés res. I el mort feia veure que menjava. Però en realitat, llençava sota la taula tot el que fingia que es posava a la boca. Al final de l’àpat, va dir al seu hoste:

— El teu sopar era bo. Ara em toca a mi convidar-te. Vine demà a mitjanit al cementiri. Si no véns, et passaran moltes desgràcies.

— Fes-m’hi posar un cobert, va contestar l’home.

L’endemà, a la primera campanada de les dotze, l’home es va presentar a la porta del cementiri. Era negra nit. Unes llums brillaven dins el cementiri i se sentia flaire de cuina. L’home va trucar i la porta es va obrir sola. A la llum dels ciris encesos, va veure una taula parada. Dos morts vestits amb llençols acabaven de cuinar. Un esquelet s’hi va acostar i li va dir:

— Ets un home de paraula. Seu i no deixem que se’ns refredi la sopa.

Tots els morts es van entaular i l’home es va posar a davant del que l’havia convidat. Però no se’n fiava. Tal com havia vist que feia l’esquelet la vigília, feia veure que bevia i menjava, i llençava sota la taula tot el que fingia que es ficava a la boca.

Al final del menjar, el mort li va dir:

— Home, ets molt astut. Si no haguessis vingut t’haurien passat grans desgràcies; i si haguessis menjat una molla de pa o haguessis begut una gota de vi, series mort aquí mateix. Ara vés-te’n, i no insultis més els morts”.

[Mil anys de contes, d’històries i de llegendes per explicar als nens abans d’anar a dormir]

- a) Quins personatges hi surten? Hi apareix la caracterització?
 - b) En quina persona gramatical parla el narrador, en primera, segona o tercera?
 - c) Quins són els espais que hi surten?
 - d) En quin temps transcorre l'acció?
 - e) Quina lliçó moral se'n desprèn?
 - f) Analitza la frase: "L'home va tornar a casa".
3. Continua la narració següent d'una manera coherent (aproximadament 50 paraules).

El sastre i les bruixes

Una vegada era un sastre que havia anat a cosir en una masia, i li va semblar que les mestresses, mare i filla, eren bruixes. Ell se'n va voler convèncer. Per això, una nit va estar ben a l'aguait, i quan va comprendre que mare i filla eren vora del foc fent-se els untets per volar xemeneia amunt, se'ls va presentar i va amenaçar-les:

— Si no em porteu amb vosaltres, descobriré als vostres marits que sou bruixes i ho esbombaré per tot el poble.

I com que elles sabien prou bé que els sastres són xerraires de mena, el van agafar i se'l van emportar.

I quan ja volaven tots tres pel cel, el sastre va preguntar-los:

— Què he de fer per quedar bé davant totes les bruixes?

— El que has de fer és escoltar i callar, i fer tot el que vegis que fan els altres sense dir res ni preguntar res a ningú.

Al cap d'una estona van arribar al cim d'una muntanya, que era on les bruixes celebraven les seves juntes. Hi havia bruixes de tota mena i vingudes de tot arreu. I van començar a fer coses molt i molt estranyes....

[Mil anys de contes, d'històries i de llegendes per explicar als nens abans d'anar a dormir]

2.15. Annex 15

Qüestionari d'avaluació de la unitat didàctica

1. QUÈ T'HA SEMBLAT EL TREBALL REALITZAT?
 - Bo i interessant
 - Regular
 - Poc interessant
2. LES ACTIVITATS, HAN ESTAT BEN ORGANITZADES?
3. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MÉS?
4. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MENYS?
5. EL MATERIAL DE QUÈ HAS DISPOSAT T'HA SEMBLAT:
 - Excessiu
 - Suficient
 - Escàs
6. L'ACTITUD DEL/LA PROFESSOR/A T'HA SEMBLAT:
 - Adequada
 - Autoritària
 - Passiva
 - Estimulant
7. COM VALORES L'ACTIVITAT CONJUNTA ENTRE CATALÀ I CASTELLÀ SOBRE ELS GÈNERES LITERARIS:
 - M'ha ajudat molt a entendre el tema.
 - M'ha ajudat, però la feina ha estat massa reiterativa.
 - Els meus resultats han estat millors que si ho haguéssim fet només en una llengua.
 - Avorrida, pesada.
8. OBSERVACIONS:

